

Попов С.В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

Здобувач кафедри кримінального права

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПОКАРАННЯ В КОНТЕКСТІ АВТОНОМНОЇ ТРАКТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ДОКТРИНОЮ

Принцип автономності визначення понять у юридичній практиці широко застосовується Європейським судом з прав людини. Для цього суд власне визначає характеристики відповідних термінів, як кримінальне правопорушення, покарання, тощо. «Поняття «покарання», котре міститься у статті 7 § 1 Конвенції, також має автономне значення. Для того, аби захист, наданий цим положенням, став дієвим, Суд має не вагаючись виходити поза зовнішню видимість і самостійно вирішувати, чи певний захід за своєю суттю є «покаранням» у розумінні цієї статті. Точкою відліку для будь-якої оцінки щодо існування «покарання» є визначення того, чи даний захід було накладено внаслідок визнання винним у кримінальному «правопорушенні». У зв'язку з цим можуть виявитись належними й інші складові: характер і мета даного заходу (зокрема, репресивна мета), його внутрішньо-правова кваліфікація, провадження, пов'язане з його постановленням і виконанням, а також його тяжкість» [1, р.7]

Аналіз кримінально-правових покарань в традиціях вітчизняного правотворення значною мірою обумовлений тенденціями розвитку національного кримінального права, серед яких, на наш погляд, принципову роль відіграють, принаймні, такі:

- Адитивність кримінально-правового реагування. Про це свідчить бланкетність значної кількості кримінально-правових норм. У цьому контексті нагадаємо позицію Ю.В. Бауліна, за якою кримінальний закон як зовнішня форма виразу кримінально-правових норм має свої закономірності. Одна з них полягає в тому, що кримінальний закон є комплексним

системним нормативним актом, адже він включає положення не лише кримінального, а й інших галузей права [2, с.15].

- Конвергенція галузей і норм національного права, як правило, за рахунок «проникнення» приватноправових елементів у традиційно публічні галузі як матеріального, так і процесуального права.

- Збереження поряд з позитивістським традиційного юснатуралістичного (О.Костенко) ставлення до кримінального права як до таких, що асоціюються з правом як мовним та правовим феноменом (Я.Гілінський).

Ще однією обставиною, що актуалізує постановку зазначеного питання, є проблематика зовнішнього системного середовища кримінального права та кримінального закону, до якого вони мають пристосовуватися, адаптуватися задля вирішення соціальних завдань. Це середовище створюється економікою, політикою, міжнародними стандартами, етнокультурою, злочинністю тощо [3, с.4].

Уявляється, що такі тенденції важливі, передусім, з позиції аналізу взаємопроникнення, дифузії засобів стимулювання належної поведінки, притаманних різним галузям позитивного права.

Сьогодні варто досліджувати покарання комплексно, починаючи з її поняття, конструювання, актуалізації, співвідношення з іншими заходами кримінально-правового характеру (соціального захисту, безпеки, компенсації) а також в значенні частини статті Особливої частини КК України, яка містить міру покарання, як обсяг встановлених юридичних обов'язків та суб'єктивних прав, спрямованих на обмеження соціальної активності, реабілітацію та забезпечення безпеки суспільства від злочинця, та кримінального правопорушника від суспільства.

Такий підхід законодавця надає можливість використовувати елементи національного праворозуміння при конструюванні та застосуванні покарань,

індивідуалізації кримінальної відповідальності. Саме тому Європейська спільнота, всупереч принципам Лісабонського протокола доси не в змозі уніфікувати кримінально-правові санкції за загально-кримінальні злочини.

На сучасному етапі, зважаючи на стан кримінально-правової доктрини, при побудові та індивідуалізації покарання поєднуються євроцентристські тенденції, характеристики політичної обстановки в країні, ступінь розвитку громадянського впливу на кримінальну політику, стан моральності, характеристики суспільно небезпечного діяння та особи винного, окремі особисті ознаки. Саме з урахуванням цієї сукупності критеріїв встановлюється автономне значення покарання та кримінальної відповідальності у сучасному законодавстві.

Література

1. Guide on Article 7 of the European Convention on Human Rights https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_7_ENG.pdf
2. Баулин Ю.В. О методологическом значении деления права на частное и публичное для современной уголовно-правовой доктрины *Уголовное право: стратегия развития в XXI веке*: материалы Пятой междунар. науч.-практ. конф. 24–25 января 2008 г. М.: Проспект, 2008. С. 15.
3. Бойко А.И. Системная среда уголовного права: автореферат дисс. на соискание уч. степени доктора юрид. наук: спец. 12.00.08 М., 2008. 40 с..